

HOPP

Nr 1 vår 2026

Möt David Thurfjell

Ser behovet av att behövas

Svenska
kyrkan

Uppsala

Att välja
det barnfria
livet

Alma Kirlic
om avund

Matilda Helg

PÅSKAFTON SOM MENINGSLÖSHETENS TID. Skärtorsdagens svek och långfredagens smärta känner vi igen – alla som varit nära en kris vet att den bär en slags riktning. Vi vill därifrån. Det finns en riktning som pekar bortåt, vidare, ut ur själva smärtan. Lidandet talar, hur plågsamt det än är.

Och så kommer påskdagen, glädjens och återuppståndelsens dag, när livet vänder åter och färgerna kommer tillbaka. När hoppet får fäste igen.

Hela påskberättelsen går att lägga som en tolkningsram över våra liv: svekets skärtorsdag, lidandets långfredag, påskaftons tomhet och påskdagens glädje. Den rymmer våra vardagliga konflikter, världens oro och de små ögonblicken när vi märker att ljuset återvänder – som en tidig morgon då det inte längre är mörkt den tid vi brukar gå upp och fåglarna har börjat sjunga.

Men vad händer egentligen på påskafton? Vad gör Jesus då? Finns det en mening också där?

På påskafton är Jesus död. I dödsriket. Hos dem som förlorat allt. I den yttersta meningslösheten. I frånvaron av liv. Och just där träder evangeliet fram i sin stilla kraft: även där är Jesus. Inte på avstånd, inte efteråt, utan just där.

Då kan också vår egen meningslöshet förändras. Det tomma svarta hålet kan, om än långsamt, bli till ett väntrum. På vad? Det vet vi inte alltid. Men i fysikens språk finns ordet potential: energi som ännu inte frigjorts men finns lagrad, redo för en annan tidpunkt.

Så är påskafton. Och medan vi väntar sitter Jesus med oss i det där väntrummet, så som vi själva kan sitta bredvid någon som väntar på ett besked eller på att bli omhändertagen. Tiden kan kännas meningslös, men den delas. I ett korsord, i ett samtal, eller bara i tyst närvaro. Då kan också väntan få sin mening. +

Matilda, domprost

*Herre, i påskaftons stilla mellanrum,
när allt känns tomt och utan riktning,
var nära oss.*

*Låt din närvaro fylla vårt väntande med hopp
och bär oss tills ljuset återvänder.*

Amen

Dagarna har blivit längre och ljusare men än är det långt till sommaren. Då gäller det att ta tillvara på de glädjeämnen som livet ändå kan bjuda på. Hopp har frågat några Uppsalaflanörer vad som kan lysa upp deras tillvaro.

Fredrik Mattsson, 51

– Musik och att umgås med vänner. När jag vill ha extra krydda i livet går jag gärna på konsert.

Har du någon konsert inbokad just nu?

– Ja, i kväll faktiskt! Jag ska se Linnea Henriksson på Katalin.

Hopp ges ut med 4 nummer per år och distribueras till alla hushåll i Uppsala pastorat

Ansvarig utgivare Matilda Helg **Redaktör** Ulrika Nordström

Redaktion för detta nummer Lars-Erik Elebjörk Lina Svensk Henrik Viberg

Kontakt uppsala.hopp@svenskakyrkan.se 018-430 35 00

Tidningen Hopp finns på svenskakyrkan.se/uppsala/hopp

Form Lars-Erik Elebjörk **Tryck** Wikströms Tryckeri

Upplaga 89 000 ex **Distribution** Svensk Direktreklam

DEN HÄR TRYCKSAKEN ÄR
KLIMATKOMPENSERAD HELA VÄGEN
FRÅN TRYCK TILL DISTRIBUTION
AV SVENSK DIREKTREKLAM.

HOPP

Vad ger
ditt liv
extra krydda?

Gerd Sandberg, 77

– Nu har jag precis handlat på konditoriet. Annars är det helt klart att ta promenader med hunden här! Han heter Jussi och är en dvärg-schnauzer på tre år.

Text och foto
Sigrid Asker

Folk på stan

Hanna Wallin, 21

– En extra krydda i livet är när jag unnar mig en lite större frukost, till exempel en Full English Breakfast. Fast det gör jag kanske inte så ofta som jag skulle vilja egentligen!

Hjalmar Westberg, 23

– Att laga middag tillsammans med andra. När jag vill ha lite extra krydda blir det något riktigt gott och kanske lite dyrare, i alla fall jämfört med vad man annars äter som student. Jag lagar gärna japansk mat. Sedan vill man lyssna på bra musik medan man lagar maten också.

Jessica Lucic, 53

– Att gå långa hundpromenader i naturen och lyssna på fågelsång. Återhämtning efter att ha varit aktiv är också något jag kan njuta av. Och nu har jag precis köpt en semla, det är en krydda som tar slut ganska snabbt, men ändå!

Inne
håll >>>

Vad är heligt? 4

Påskäggsstra 7

En framtid utan barn 8

Avgörande debattmöte Mitten

A till Ä 14

Vi saknar ord 15

Kabelhärvan 16

Dödssynder: Avund 18

Aktuellt 20

Klipp till prästen 22

Han har i ett flertal böcker undersökt svenskarnas inställning till såväl sina religiösa rötter som till den skiftande kärlekshistorian med naturen och behovet av något besjälats. Nu ger David Thurfjell sig i kast med frågan om hur vi kan hantera den meningslöshet som förr eller senare drabbar oss alla.

På upptäcktsresa i **meningslösheten**

Text Henrik Viberg

Foto Patrik Lundin

Religionshistorikern David Thurfjells skri-
varlägenhet är inredd
på ett sätt som berättar
hans egen historia, med
kartbilder, fågelplanscher, en
Shiva-staty, inramade foton och ett
kraftfullt pengaträd som växer i en
kruka där en hemtam nässeljäril
("Jag kallade den Papillon") fann
sin sista vila. Här trivs han så bra
att han börjat använda rummet

även för möten och samtal som
relaterar till hans professur vid
Södertörns högskola. Sedan hans
uppmärksammade *Det gudlösa
folket* gavs ut 2015 har det blivit
tre böcker till, nu senast
*Anspråkstagen: människans bot
mot meningslösheten*. De första
böckerna baserades på omfattande
intervjumaterial men den nya
boken har skrivits på ett mer
personligt undersökande sätt.

– Jag har märkt att folk alltid minns de personliga anekdoterna och om detta hjälper till att förmedla mina akademiska poänger är det bara bra, säger David Thurfjell.

Hur skulle du sammanfatta vad Anspråkstagen ... handlar om?

– Den är skriven av extremt personliga skäl: erfarenheten av unga som vill ta livet av sig samt det faktum att många unga i vår del av världen upplever sina liv som meningslösa, tomma och ointressanta. Utöver det har boken två spår där jag historiskt tecknar dels hur det blev så här, dels hur människan genom tiderna har gjort för att skapa en känsla av mening. Frågan jag ställer är dock inte vad som är livets mening, snarare hur människor kan göra för att mota meningslösheten.

David Thurfjell skildrar bland annat hur det var att växa upp på 1990-talet. Jag tillhör samma generation och känner igen mig i mycket; den totala ironin som ofta rådde i populärkultur och vänkrets, hur saker som egentligen var värdefulla till sist knappt längre gick att prata om på ett riktigt sätt. Jag funderar på om vår tids unga har det likadant.

– Det som är typiskt för Generation Z är dels känslan av meningslöshet och den långt gångna individualismen, dels jakten på det autentiska. Boken handlar om dem, men också om att vara deras föräldrageneration. Våra egna föräldrar hade sitt politiska eller religiösa engagemang, det var det heliga i deras liv, och därför ville vi som växte upp på 90-talet försöka erövra en värld där inget längre fick vara heligt. Det som händer i världen nu sker "on our watch". Det är vi som skriver texter på universitetet, är redaktörer på tidningarna eller politiker. Det är Generation X som bestämmer, konstaterar David Thurfjell.

I boken beskriver du 90-talet som en trots allt bra och sorglös tid att växa upp i. Tror du att de som är unga idag kommer att se tillbaka på den här tiden som något som ändå var värdefullt?

– Det är svårt att veta. 19-åringar i alla tider är väl lite deprimerade, men även jämfört med tidigare generationer utmärker sig nutidens unga. Samtidigt är meningslöshetsfrågan oviktig för den som lever ett bra liv med goda relationer, det är när depressionen slår till som den blir akut. Den som själv har ramlat ner i det depressiva hålet eller känner någon som är där vet att det verkligen är så.

– För mig blev livet på 90-talet till sist ensamt och deprimerande. Jag kände efter millennieskiftet hur jag fylldes nästan av en sorts panik, att jag inte kom ur det där spåret.

Som doktorand i religionshistoria vistades David Thurfjell ett par månader om året i Iran där han levde med och intervjuade "väldigt fromma muslimer". Mötet med en starkt religiös gemenskap som präglades av vänlighet, fromhet och materiell fattigdom innebar en skarp kontrast i hans liv.

– Jag kände att jag inte kunde nå deras nivå av hängivenhet. Om jag försökte såg jag omedelbart på mig själv med den där metablicken som jag utvecklat. De hade någonting som jag upplevde att jag verkligen saknade. Samtidigt hade jag sådant de saknade, som frihet, pengar och helt andra möjligheter.

Den inre konflikten ledde till ett slags religiös upplevelse där han skakades om i sin världsbild och inte längre kunde förbli i sitt distanserade, postmoderna sätt. Upplevelsen ledde inte till en specifik religiös tro, men till både en lättnad och en grundläggande osäkerhet som han menar att han fortfarande lever med.

Religionsintresset något genetiskt

David Thurfjell har haft religionsintresset med sig hela livet och förklarar det med att han som del av en släkt präglad av kyrklig väckelse har det i sig genetiskt, samt att han är en fantasibenägen personlighetstyp med religiös läggning.

– Dessutom var det väl så att det som kunde tillfredsställa mina föräldrar mest var att jag ägnade mig åt religion utan att göra det på ett entydigt sätt. Som missionsbarn var de båda lite traumatiserade av sin religiösa uppväxt och hade ambivalenta känslor kring den.

Han konstaterar att det har påverkat innehållat både explicit och mellan raderna att hans pappa dog under arbetet med *Anspråkstagen*.

– Pappa växte upp i ett fromt EFS-hem. Han blev präst och som ung var han nog ganska dogmatisk. Jag tror att han såg sin kristendom som ett sätt att få hjälp mot det mörker han också brottades med.

Vid pappans dödsbädd frågade David Thurfjell om han trodde på ett liv efter detta.

– "Jag vet inte riktigt" svarade pappa, "men vi har ju det här". Och så fattade han tag i det enkla nattduksbordet bredvid sängen. Visserligen var han lite dement, men samtidigt ... det stämmer ju! Egentligen kan man baxna över att det finns sådant som bord, att man har en kropp, att man är den här varelsen som tittar ut och registrerar saker.

David Thurfjell tror att en människa som vinner visdom i slutet av sitt liv kan uppleva en perspektivförskjutning; att det som tidigare tyckts banalt framträder med ett nytt djup.

– Det finns ett uttryck för det inom religionspsykologin: Från naivitet till naivitet. I religiösa traditioner finns ofta berättelsen om hur man ger sig i väg för att finna något och till sist kommer tillbaka till platsen där man började. Inget har egentligen förändrats, men ändå är något annorlunda.

Svar som inte behöver utesluta varandra

Trots att hela hans liv och arbete har präglats av ett ständigt undersökande av religiositet värjer sig David

Intresset för sagor, myter och fantasi har dröjt kvar sedan barndomen: "Jag blev väldigt drabbad av Indien när jag var där i 16-årsåldern. Det var då jag köpte Shiva-skulpturen."

Thurfjell mot att ge vare sig renodlat religiösa och sekulära förklaringsmodeller företräde när det handlar om tillvarons meningstematik.

– Nästan allt som finns i religionens värld finns också i den sekulära kulturen, men när det gäller gemenskap, symboler eller maktordningar är det inom religionen ofta lite mer uppskruvat. Ytterst handlar det ju ofta om hur vi gör ska göra för att mota meningslösheten. Visst kan det handla om gudstro, men den är bara en aspekt. Religion är mycket mer mångfacetterat än så. *Men vad är det i oss som skapar en vilja att ha en "religiös" relation till det gudomliga, till varandra, till naturen eller vad det nu kan vara?*

– Ett religiöst svar kan vara att vi är skapade varelser som hör hemma i himmelriket men lever i världen och känner hemlängtan. Känslan av exil som vi har i livet är då en indikation på att vi hör hemma någon annanstans. Ett materialistiskt eller vetenskapligt svar kan vara att det måste finnas en poäng med att det här draget i oss har bestått genom evolutionen, att en berättelse av det slaget skapar starkare och mer överlevnadsdugliga människostammar. De två svaren behöver inte utesluta varandra.

David Thurfjell poängterar att han länge levt med känslan av att folk inte riktigt fattar religion och att såväl religiösa men kanske framför allt sekulära synsätt ofta krymper religiositeten till en nidsbild, för att sedan antingen kunna göra den exklusiv eller avfärda den.

– Vi ser lätt andra som religiösa men oss själva som neutrala och sekulära, alternativt att vi tror oss vara de enda sant religiösa. Jag vill försvara mellanpositionen och visa att det finns ett existentiellt och andligt djup även i den lågintensivt stillsamma majoritetskulturen.

Att finna sitt sammanhang

I *Anspråkstagen* presenteras en rad förutsättningar för att finna bot mot meningslösheten. David Thurfjell menar att det handlar om klassiska religionshistoriska observationer om hur människan finner en plats där hon känner tillhörighet.

– Mening uppstår när man upplever sig vara en del av och tagen i anspråk i ett större sammanhang. Meningslöshet uppstår i den motsatta situationen. Därför måste botten vara just att ta folk i anspråk, genom olika gemenskaper men också genom att odla en relationell blick till världen, föremålen, historien, platserna, landskapet och människorna.

– Jag var scoutledare under en period och upplevde att sammanhanget var väldigt meningsfullt för de barn som var med. I scoutverksamheten finns ganska många lite ensamma och speciella barn, en del med neuropsykiatriska diagnoser. Det var häpnadsväckande hur de kom för att stå i en ring och tända spritkök i snålblåsten varje torsdagskväll i november! Det var en stark och tydlig gemenskap där de var behövda och saker fick ta tid. "Du måste hjälpa till i gruppen med det här, annars blir det ingen korv".

Flera av David Thurfjells egna insikter i *Anspråkstagen* har kommit genom den här typen av vardagliga aha-upplevelser och ur erfarenheter med närstående.

– Boken är också skriven till mig själv. I och med att mina barn har flyttat hemifrån är jag inte behövd som förälder på samma sätt som jag var förut och det väcker frågan om vem som ska ta mig i anspråk nu. Var är min självklara plats? ➕

Anspråkstagen – människans bot mot meningslösheten är utgiven på Norstedts förlag 2026.

"Meningslöshetsfrågan är oviktig för den som lever ett bra liv med goda relationer, men när depressionen slår till blir den akut."

70

70 miljoner. En inte helt äggsakt siffra, men ungefär så många ägg äter vi i Sverige under påskveckan (enligt siffror från 2023).

Men vad har äggen att göra med Jesus korsfästelse och återuppståndelse?

Jo, fram till reformationen var det förbjudet att äta kött och ägg under fastan och därför fanns det ett äggöverskott när fastan bröts vid påsk. Den symboliska kopplingen mellan ägget och kristendomen är dock lite löskokt, men paralleller kan dras mellan ägget och naturens pånyttfödelse under våren och Jesus uppståndelse.

Ordbok i kyrkiska

Har du hakat upp dig på ordet "mäss-hake"? Blir du förvirrad av begreppet "församling"? Säger du "Eeh, va?" när någon nämner "evangelium"? Blir du bortkollrad av termen "kollekt"? Du är inte ensam! Vi vet att kyrkans terminologi kan kännas snårig för såväl inbitna guds-

tjänstbesökare som kyrknoviser. Därför har vi nyligen lanserat "Ordbok i kyrkiska" på vårt instagramkonto. En gång i veckan i våra händelser förklarar vi ett ord som förekommer i kyrkliga sammanhang i hopp om att du ska bli flytande i kyrkiska.

Följ oss på @svenskakyrkanuppsala för kyrkiska ord och mycket, mycket mer!

Påsk och blandat

Stilla, dymmel, tyst, passion – vad har de gemensamt?

De är alla förled till det man kallar den sista veckan i fastetiden, från palm-söndagen till påskafton. I Svenska kyrkan används oftast "stilla veckan".

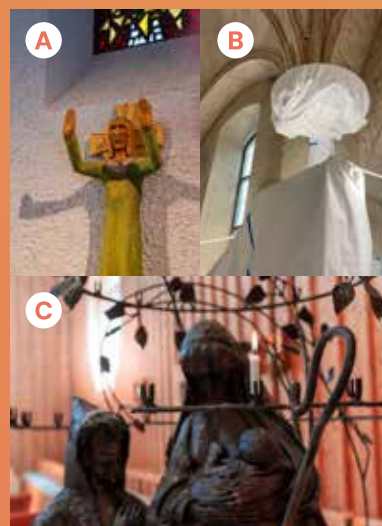
"Hokus pokus filiokus"

Även en ovan gudstjänstbesökare skulle nog haja till i kyrkbänken om det var med dessa ord prästen konsekreerade (helgade) oblaten vid påsknattsmässan, men faktum är att det tycks vara just därifrån orden i den klassiska trollformeln härstammar. Man tror nämligen att "hokus pokus filiokus" är en felhörning/förvanskning av inledningen till nattvarden läst på latin: "Hoc est enim corpus meum" ("detta är min lekamen") och tillägget "filioque" ("och av sonen").

Sannolikt fick de förvanskade orden fäste hos 1600-talets allmoge som inte förstod de latinska orden och hux flux hade hokus pokus blivit ett vedertaget begrepp.

Det sitter i detaljerna

Varlden hör till vilken kyrka? Rätt svar hittar du på sidan 20.

Datumförvirring

Det kan kännas som att det inte finns någon rim och reson bakom påskens datum – vissa år äter vi ägg i ett snö-blaskigt mars och andra år i slutet av ett tulpanprunkande april – men det gör det förstås även om det är lite invecklat.

Det var på ett kyrkomöte i Nicaea (i antika Grekland) år 325 som man bestämde att påskdagen alltid ska infalla den första söndagen efter vårdagjämning-en (puh!). I praktiken innebär det att påsken infaller mellan 22 mars och 25 april om man, som vi gör inom den protestantiska kyrkan, använder den gregorianska kalendern.

Vadå INRI?

Jesus med törnekronan på korset, ett så kallat krucifix, är kanske en av påskens mest centrala symboler för att minnas Jesus lidande, död och uppståndelse. Har du betraktat ett krucifix har du kanske också lagt märke till bokstäverna INRI som ofta förekommer ovanför Jesus huvud. Det är en akronym för latinets "Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum", alltså "Jesus från Nazaret, judarnas konung". Texten skrevs enligt Bibeln på den skylt som Pontius Pilatus lät sätta upp på korset för att ange det brott Jesus hade korsfästes för.

Att välja det barnfria livet

Text och foto
Sigrid Asker

**Vanligare,
men forfarande
normbrytande**

Allt fler yngre kvinnor tänker sig en framtid utan barn. Frivilligt barnfria Uppsalaborna Moa och Isabelle möter en del fördomar men är själva trygga i sina beslut.

– Mina värderingar och min livsstil är mycket viktigare än mina gener, säger Moa Ramstedt.

Länge tänkte Moa Ramstedt, 31, på barn som en ofrånkomlig del av framtiden. Det var dock inget hon såg fram emot utan kändes närmast som ett hinder.

– Folk pratar ju ofta om när du får barn, inte om, säger Moa, som i 20-årsåldern insåg att det faktiskt är upp till henne själv.

– När jag började läsa på universitetet blev jag mer medveten om att det finns olika sätt att leva.

Vi träffas på Güntherska hovkonditoriet strax innan Moa ska tvärs över ån till Norrlands nation för att arrangera ett evenemang. Vid sidan av sitt jobb inom IT-säkerhet har hon en aktiv fritid. Moa bor med sin partner och två katter som de adopterat från ett katthem. Redan tidigt i förhållandet kom det fram att sambon inte heller hade barnlängtan.

– Det är skönt att slippa känna att man måste kompromissa. Jag var lite orolig för vad han skulle tycka men å andra sidan hade han ju inte varit rätt person för mig om han velat ha barn, säger Moa.

Hon är uppvuxen på landet med sina föräldrar, en storsyster och en lillasyster. Hela familjen hjälptes åt med trädgården och hästarna. Hennes syskon har inte heller barn men föräldrarna har aldrig tjatat om barnbarn, något Moa är tacksam för.

– De skulle säkert tycka det vore roligt men lägger sig aldrig i hur vi väljer att leva. Samma med att till exempel välja utbildning, det var mer ”kul att du har hittat din grej”. Min partners familj har däremot frågat en del, säger hon.

Moa tycker över lag inte att hon får jättemycket frågor om sin barnfrihet, samtidigt som det är tydligt att hon bryter mot en norm. Även personer som hon upplever som progressiva i andra frågor har uttryckt förvåning när hon berättat om sitt val.

– De flesta brukar ändå kunna tänka efter och förstå när jag förklarar.

En vanlig kommentar till personer som väljer bort barn är att de kommer att ångra sig senare. Moa kan dock inte se att det finns något värde i sig med att skaffa barn som hon inte kan uppleva på andra sätt. Skulle hon ändå vilja ha barn omkring sig går det att exempelvis bli familjehem.

– Det har ingen betydelse för mig att mina gener ska leva vidare. Mina värderingar och min livsstil är mycket viktigare och dem kan jag dela med mig av ändå, säger Moa.

Hon brukar lyssna på podden Barnfrihet, där man varje vecka får möta en person utan barn. Dessutom har hon hittat flera grupper för barnfria i sociala medier, där det också har anordnats fysiska träffar. Kontakten med andra som gjort samma val tycker hon är värdefull.

– Det är bra att det finns ett community. På en AW vi hade var det en kvinna på 62 som berättade att hon aldrig har ångrat sig och att vi gärna kan använda henne som exempel när vi får sådana kommentarer, säger Moa.

Ett successivt beslut

Isabelle Vernersson, 43, möter ibland fördomen att hon inte skulle tycka om barn. Så är inte fallet, telefonens bildgalleri är fullt med foton på syskonbarn och vänner barn. Vi träffas på Hotell Hörnan när hon slutat jobbet.

– Jag är bibliotekarie och jobbar ibland på barnavdelningen, så jag träffar massor av barn. Det är jätteroligt men jag har inte behovet att sedan komma hem till egna, säger hon.

När Isabelle inte jobbar reser hon mycket och har ett flertal hobbyer. Visst kan det gå att göra en del av de sakerna även med barn men utrymmet för egna intressen skulle onekligen vara mindre. Beslutet att inte skaffa barn har vuxit fram successivt.

– Jag hade en långvarig relation och när jag närmade mig 30 var det lite som att det förväntades av omgivningen. Då blev jag tvungen att ta ställning, säger Isabelle.

Hennes dåvarande partner var öppen för barn men var samtidigt okej med att hon kände annorlunda. När relationen senare tog slut av andra anledningar kände hon ändå någonstans att det var rätt att inte stå i vägen om han skulle vilja bilda familj. De två är fortfarande vänner. I dag har Isabelle en särbo som också är frivilligt barnfri.

– Det känns som att kvinnor blir mer ifrågasatta än män när de gör det här valet. Jag blir rätt så provocerad när folk påstår att det är en ofrånkomlig del av den kvinnliga naturen att vilja ha barn, säger hon.

Av 596 yngre kvinnor som svarat på en enkät via en gynmottagning i Uppsala var det 25 procent som inte ville ha barn eller var osäkra, visar en studie från Uppsala universitet 2025. I 40 enkätsvar framgick även varför de resonerade som de gjorde. Här uppgav den största gruppen att de helt enkelt inte hade någon önskan om barn. Övriga skäl var oro för sin egen hälsa eller ärftliga sjukdomar som man inte ville föra vidare, att man värderade sin frihet, ekonomiska hinder samt att det inte kändes rätt att sätta barn till världen med tanke på problem i världen, som klimatförändringarna.

Kraftig minskning

– Att en av fyra tvekar om att skaffa barn är en förvånande siffra, säger Tanja Tydén, professor emerita vid Institutionen för kvinnors och barns hälsa på Uppsala universitet.

– När jag började forska på området för över 30 år sedan ville 97 procent av kvinnorna ha barn och 2014 var det 91 procent. En kraftig minskning på tio år.

Det oroliga världsläget kan vara en förklaring. Först kom pandemin och därefter anföll Ryssland Ukraina. Historiskt har man sett att barnafödandet minskar under kristid, till exempel i samband med Andra världskriget. 2024 nådde Sverige en ny lägstanivå, med 1,4 barn per kvinna.

– Finland ligger lägst i Norden, där är siffran 1,3. Man kan fråga sig vad det beror på, Finland delar ju gräns med Ryssland. I Ukraina föds nu i genomsnitt bara ett barn per kvinna, säger Tanja Tydén.

Födelsealen påverkas också av att de kvinnor som i dag vill skaffa barn väntar längre än tidigare med att försöka bli gravida. Tanja Tydén har i tidigare undersökningar sett att många överskattar sin fertilitet i högre ålder samt har en övertro på möjligheten att få barn via assisterad befruktning. I den senaste studien funderade en tredjedel på att frysa in sina ägg.

– Förr sågs kvinnor över 35 som riskgrupp. Det finns de som kan bli gravida efter 40 men det är ingenting man kan räkna med och innebär fler hälsorisker, vilket är viktigt att förstå för att kunna fatta informerade beslut.

Rent demografiskt är det inte önskvärt med lågt barnafödande, anser Tanja Tydén. Även om man globalt sett kan tala om överpopulation så behövs det helt enkelt en yngre generation som kan ta hand om den äldre. När Andra världskriget tog slut kunde man tala om en babyboom men Tanja Tydén tror att det dröjer innan det händer igen.

– Det är ju inte roligt att titta på nyheterna i dag, konstaterar hon.

Idealet luckras upp

Även om kvinnor som avstår från att skaffa barn bryter mot normen är fenomenet inte nytt och det har även en tradition inom kristendomen. Det påpekar Silvia Kramer, präst i Tunabergskyrkan i Uppsala.

– Vi har till exempel klostervärlden. För människor som vikt sina liv åt bönen är klostergemenskapen och församlingen en familj, säger hon, och tillägger att det finns många barnfria kvinnor i Bibeln.

– Över huvud taget ser vi många familjekonstellationer i Bibeln som verkligen inte är kärnfamiljer.

Ändå går det inte komma ifrån att kärnfamiljen länge setts som ett ideal i det kristna livet. I dag står Svenska kyrkan däremot för en betydligt mer inkluderande familjesyn.

– Familjebegreppet har öppnats upp. Kyrkan bejakar att det finns olika sätt att leva sitt liv. Enligt Bibeln har Gud gett oss en fri vilja, det borde gälla även när man bildar familj, säger Silvia Kramer.

Samtidigt som såväl kyrkan som det svenska samhället i stort blivit mer öppet för andra livsval än den traditionella kärnfamiljen, kan hon fortfarande se att det finns tabu kring barnfrihet. Speciellt kvinnor tvingas ofta försvara sitt val.

– Min magkänsla är att kvinnor blir mer ifrågasatta än män om de inte vill ha barn, säger Silvia Kramer.

Ifall hon skulle bli uppsökt av en kvinna som är tveksam till att skaffa barn och känner oro kring beslutet, skulle hon i första hand lyssna och ta hennes funderingar på allvar. I rollen som självvårdare handlar det om att försöka förstå vad oron bottnar i, utan att döma eller värdera.

– Jag skulle vara tydlig med att det är ditt liv och ditt val. Som präst kan jag följa med som medvandrare och utforska i dialog, säger Silvia Kramer.

De krympande födelsealen förvånar henne inte. Många bär i dag på en stor framtidsoro, som på många sätt är helt legitim.

– Rent krasst är ju klimatförändringarna ett hot mot mänskligheten.

I självvård behöver man fånga såväl oro som hopp, mörker som ljus. Samtidigt som man kan tycka att mycket i världen går åt fel håll, finns det också omständigheter som har blivit bättre. Och i ett liv utan egna barn kan man hitta mycket annat som skapar mening.

– Att finnas till för andras barn till exempel. Det är ju fantastiskt att ha en vuxen att vända sig till som inte är ens förälder, säger Silvia Kramer.

Står stadigt i sitt beslut

Moa Ramstedt är övertygad om att livet utan barn inte kommer att bli tråkigt. Hennes beslut grundar sig inte i oro.

– Jag förstår att man tvekar på grund av krig, klimatförändringar eller risker för barnet. Men även om jag kunde veta i förväg att mitt barn kommer vara helt friskt och precis allt skulle gå bra, hade jag ändå inte velat ha barn, säger hon. ➕

Text Mårten Löfgren

Foto Waldemar Dahllöf /Wikimedia,
Paul Sandberg /Upplandsmuseet samt
Wikimedia (okända)

På väg att få rösta

Stockholm,
valdagen 1921.
Det är då
kvinnor fick
rösträtt.

Den 23 april 1912 samlades människor i KFUM-borgen vid Fyrisån i Uppsala. Det som senare kom att kallas Antirösträttsmötet 1912 var organiserat av kvinnor som ansåg att rösträtt för kvinnor var ett misstag. Initiativet togs av Anna Söderblom, gift med Nathan Söderblom, tillsammans med andra rösträttsmotståndare.

Salongen var överfull. Där satt övertygade motståndare och lika

övertygade förespråkare. Det var inte en intern sammankomst utan det blev ett debattmöte.

Anna Söderblom, född 1870, hade inlett sina studier i Uppsala 1890. Tillsammans med Lydia Wahlström var hon med och grundade Uppsala kvinnliga studentförening, en miljö där kvinnor tränades i retorik, argumentation och offentligt ansvar. Föreningen kom att spela en betydande roll för kvinnors intåg i det akademiska och samhälleliga livet.

Ifrågasatte kvinnans uppgift

Men när frågan om rösträtt ställdes valde Anna Söderblom en annan väg. Hon talade om kvinnans värde och kallelse. Hon betonade hemmet, äktenskapet och moderskapet som samhällets bärande struktur. Politikens arena såg hon som männens huvudsakliga ansvar. Det var inte kvinnans värdighet hon ifrågasatte, utan hennes uppgift.

När Lydia Wahlström senare tog ordet stod hon på motsatt sida.

Två djupt kyrkligt engagerade kvinnor. Den ena gift med en blivande ärkebiskop och nobelpristagare, den andra en av Sveriges tidiga kvinnliga forskare och en ledande gestalt i rösträttsrörelsen. De tillhörde den första generationen kvinnor som studerade vid Uppsala universitet. De formades i samma miljöer, i samma akademiska och kyrkliga kretsar. Ändå drog de helt olika slutsatser i en av sin tids mest avgörande frågor, kvinnors politiska rättigheter.

KFUM-borgen i Uppsala, där det idag bland annat finns övningslokal för Orphei Drängar,

Hon hade disputerat i historia i Uppsala 1898 och var den fjärde kvinnan i Sverige som nådde doktorsgraden. Hon drömde tidigt om att bli präst som sin pappa och kämpade senare för att prästyrket skulle öppnas för kvinnor. För henne var rösträtten en moralisk konsekvens av ansvar. Den som är bunden av lagar måste också ha rätt att påverka dem. Samvete och medborgarskap hörde samman.

Vad säger det om kyrkan? Vid denna tid var Svenska kyrkan

statskyrka och en självklar del av samhällsordningen. I Uppsala överlappade kyrkliga och akademiska miljöer varandra. Präster, teologer, studenter och samhällsdebattörer rörde sig i samma sammanhang. Rösträttsfrågan blev därför också en fråga om hur kristen tro skulle förstås i ett samhälle i förändring.

Kyrkliga aktörer och kyrkligt präglade miljöer stod inte för en entydig hållning. Samma teologiska språk kunde leda till olika

slutsatser. Talet om kallelse kunde användas som ett signalord för att bevara ordningen, men också för att förändra den. Ansvar inför Gud kunde betyda lojalitet med de traditionella rollerna eller som grund för politiskt deltagande.

Mötet i KFUM-borgen visar hur dessa tolkningar bröts mot varandra. Det var inte bara en politisk konflikt, utan en strid om hur tro, kön och medborgarskap skulle förstås i ett framväxande Sverige som var på väg mot demokrati. +

Övre bilden Anna Söderblom och därunder Lydia Wahlström. I den senares memoarer framgår att Antirösträttsmötet 1912 ledde till att medlemsantalet ökade i lokalavdelningen för Landsförening för kvinnans politiska rätt. En motsatt effekt än den mötesarrangörerna hoppats på.

"Systrar" ges nytt liv

Text och foto Henrik Viberg

Uppsala domkyrkas kungligheter och sevärdheter kan lätt ge bilden av ett människans rum, men när visningsansvariga Annika Franzon började fördjupa sig i domkyrkans kvinnor genom tiderna ledde arbetet till nya berättelser och insikt om en lång rad "systrar" vilkas historia har sitt eget liv under valven.

Även om besökarnas förväntan att få höra om Gustav Vasa, Erik den helige och Linné är motiverad kan jag bli besviken på mig själv när jag ger just den trion alltför stor del av tiden, konstaterar Annika Franzon, visningsansvarig guide i Uppsala domkyrka. För tio år sedan beslutade hon och ett antal guidekollegor därför att göra en temavisning om kvinnor i domkyrkan och fick fram ett material som sedan använts på lite olika sätt beroende på vilken guide som håller i visningen.

Med tiden kände Annika Franzon att materialet borde breddas och inte enbart gälla drottningar och högadliga kändisar. 2022 började hon göra efterforskningar och skriva utan att riktigt veta var det skulle landa, men materialet växte snabbt och någonstans på vägen började en bok ta form: *Systrar i Uppsala domkyrka från A till Ä* (Votum förlag, 2026).

"Vi vet att du fanns"

– Mitt mål har varit att innehållet ska spänna från långt tillbaka och ända in i nutiden. Utöver äldre tiders kungligheter och adel har jag till exempel med kvinnliga präster, konstnärer som har medverkat till utsmyckningarna och den nuvarande domkyrkoarkitekten. Jag vill visa att "vi vet att du fanns", lite som att sätta en blomma på en släktings grav trots att man kanske själv inte haft en egen relation till personen, säger Annika Franzon.

– Kvinnorna som begravts i domkyrkan tillhörde sina århundradens societet, men trots att de var rika och hade det förhållandevis bra var även deras uppgift främst att få så många barn som möjligt. För mig är det ofattbart hur de kunde gå igenom det rent kroppsligt, många av dem födde tio barn eller fler.

En av de personer Annika Franzon lyfter fram är Vendela Skytte (1608–1629) som anses ha varit sin tids mest bildade svenska kvinna med en gedigen utbildning i fem språk, vältalighet, politik, historia och teologi.

Annika Franzon har varit noga med att försöka hitta åtminstone någonting om varje kvinna som inte handlar om vem hon var gift med eller hennes barnafödslar. Makar och barn till kvinnor från 1900-talet och framåt har hon i regel inte nämnt alls.

– Vi definierar inte längre kvinnor utifrån hur många barn de har så det vore konstigt att presentera nutida människor på det sättet. Kvinnor syns fortfarande i mindre utsträckning även om det blivit bättre. Under arbetets gång har jag därför ryckts med av att upptäcka fler kvinnor i domkyrkan, också många jag knappt hade hört namnet på.

Vilka personer känner du särskilt för?

– Selma Lagerlöf har alltid varit en favorit, hennes promovring ägde rum i domkyrkan 1907. Det var också fint att ta del av Christina Bielkes likpredikan från 1600-talet, även om den idealiserar. Och ärkebiskopinnan Marie Dimander på 1800-talet omtalas så kort och elakt i ett standardverk om ärkebiskopar att hon har fått extra utrymme för lite upprättelse.

Annika Franzon nämner med värme några av dem som befunnit sig längre ner i hierarkin, som domkyrkans första anställda guide Elin Åsberg och lokalvårdaren Mina Bergström på 1940-talet. Hon hoppas att fler domkyrkobesökare ska bli varse de kvinnor hon skildrar och därigenom få nya vinklar på historien.

– För mig har Uppsala domkyrka ibland känts mycket som människans rum men det gör den inte längre. Nu bär jag med mig de här kvinnorna och är medveten om att det finns mycket i kyrkorummet som man inte ser direkt. Jag hoppas att den som läser boken ska få en liknande upplevelse. ☺

©MEDIAKRYSS

KORS ORD

För att vara med sänder du ditt svar – meningen som du fått fram i de färgade rutorna – i ett mejl till uppsala.hopp@svenskakyrkan.se eller som vanligt vykort till Hopp, Svenska kyrkan Uppsala, Box 897, 751 08 Uppsala. Viktigt att ditt svar inkommit senast 5 maj 2026.

Lycka till!

Bland svar för korsordet i Hopp nummer 4 2025 har två vinnare dragits: Mats Åkhagen och Maria Nilsson. Grattis! Rätt svar var: *Giord av kramsnö*.

Kulturarvet

rustas för
framtiden

Text Lina Svensk

Foto Patrik Lundin

Vad händer i Vaksala kyrka? Följ med bakom kulisserna när medeltidskyrkan energi-effektiviseras.

Stora vita paket sticker ut från väggarna och ner från taket. I koren och sakristian ligger byggmaterial, verktyg och allsköns bråte, allt upplyst av vita LED-slingor som sicksackar mellan valven. Det är inte helt olikt kaoset som uppstår vid en vanlig hemmarenovering, om man bortser från det faktum att objektet för den här renoveringen är närmare tusen år gammalt.

Vaksala kyrka började byggas redan på 1100-talet och har renoverats och restaurerats många gånger under årens lopp (bland annat 1929 då man lyckades ta fram delar av de 1400-talsmålningar som man i slutet av 1700-talet kalkade över) och i augusti förra året påbörjade man den senaste renoveringen i ordningen. Den här gången installeras ny klimatstyrning, fjärrvärme kopplas in och elsystemet uppgraderas.

– Elradiatorerna under kyrkbänkarna har inte bytts ut sedan 70-talet. Fjärrvärmeradiatorerna (bild A) är både mer brandsäkra och kostnadseffektiva och i och med det gör vi förbättrande klimatåtgärder, förklarar Mattias Swanesjö, fastighetsförvaltare på Svenska kyrkan Uppsala, som visar oss runt i kyrkan i mitten av februari.

Luckor har sågats upp i trägolven under kyrkbänkarna och blottar det avancerade nät av kablar och rör som framöver ska försörja hela kyrkan med el och värme (bild B). Luckorna i sig kommer bli permanenta så att framtida inspektioner och reparationer ska kunna ske utan att såg eller kofot behöver blandas in.

Stenrik källare

Hittills har inga arkeologiska fynd gjorts i renoveringen, men i källarutrymmet under sakristian, där man passar på att renovera toalett och personalutrymme, dök det upp ett stort väggmonterat stenblock med små inristade kors bakom byrån med liturgiska kläder.

– Det visade sig vara en gammal gravhäll, men en antikvarie var här och tittade på den och bedömde att den inte var av större antikvariskt värde, säger Mattias Swanesjö.

När renoveringen är klar kommer stenblocket få pryda sin plats bakom matbordet i personalutrymmets pentry då kyrkans personal uttryck önskemål om detta.

Den vanliga besökaren kommer dock inte märka av några större förändringar när kyrkan öppnar igen. Två bänkrader plockas bort under orgelläktaren för att göra plats åt ett mixerbord för kyrkans nya ljudanläggning och ny förvaring ska installeras i vapenhuset (kyrkans förhus/hall).

Klart i sommar

Claes Hellman är snickare och arbetsledare för renoveringen i Vaksala kyrka. Han har gedigen erfarenhet av att arbeta med kulturhistoriska byggnader och har bland annat varit med vid renoveringar i Vårfru kyrka i Enköping och Kungsängens kyrka i Upplands-Bro kommun.

– Det är jätteroligt att få jobba med den här typen av projekt. Man vet aldrig helt säkert vad man kan stöta på i så här gamla byggnader så man får hitta lösningar allteftersom, säger han.

Ett något kritiskt moment är håltagningen för nya kulvertar till rör och kablar. De tjocka väggarna i medeltida byggnader är ofta gjorda med skalmur, alltså två parallellt murade stenväggar där ihålligheten i mitten är fylld med grus och småsten.

– Risken när man borrar är då att fyllningen bara rasar ner och ut genom håltagningen vilket gör det väldigt svårt att dra kablar och annat genom väggen. Men det har inte varit något problem här som tur är, säger Claes Hellman.

Medan renoveringen pågår har alla dop, vigslar och begravingar förlagts till andra kyrkor i Uppsala. Om allt går som planerat kommer kyrkan och de vita paketen – som innehåller bland annat det enorma altarskåpet från 1500-talet, predikstolen och takkronorna – kunna öppnas i juli i år. ➕

Bild C, från vänster:

Claes Hellman och Mattias Swanesjö.

Alma Kirlic om avund

Foto/bild Lisbet Spörndly
samt Pieter van der Heyden

*”Ge mig din jacka”, sa hon.
I vanliga fall hade jag lytt
hennes befallning av rädsla att
förlora hennes gunst men den
här gången stod jag emot.
”Varför det?” frågade jag.
”Jag behöver något att sitta på
och jag vill inte smutsa ner
mina byxor”.*

JASKAS GUNST VAR VÄRDEFULL. Vi var tolv år och hon var vad man skulle kunna kalla en naturlig ledare. Hon hade en förmåga att få oss andra att göra som hon vill och vi kretsade kring henne som ömsom tindrande, ömsom rykande små satelliter. En gång hade hon ställt oss på led för att granska våra ben. Den som hade turen att gå omkring på ett par spiror som mest påminde om hennes skulle bli utsedd till den näst snyggaste tjejen i hela grannskapet. Snyggast var givetvis hon själv. Den som vann den stora äran var jag. För någon som annars aldrig tog plats i kompisgänget var vinsten i denna, om än högst tvivelaktiga, tävling en bragd. Men så kom dagen då hon ville smutsa ner min jacka och jag sa nej, trots att jag visste att det skulle kosta mig min nyförvärvade sociala status.

Det var svårt att låta bli att avundas Jaska. Hur hon bara helt naturligt besatt en auktoritet som fick alla oss andra att dansa efter hennes pipa. Vad som hände med vår relation efter den gången då jag sa emot henne har försvunnit från minnet. Det mesta från den tiden har överskuggats av Bosnienkriget som ett par år senare satte en kil i våra liv.

Vi splittrades och ingår numera i andra gäng. Jag bor här och hon i USA. Själv blev jag någon sorts mångsysslare, förmodligen på grund av min av allt att döma medfödda oförmåga att passa in och min vilja att ständigt söka mig bort. Och Jaska? Hon blev influencer. Till ingens förvåning. Hon är med i poddar där hon lär ut hur man blir framgångsrik och har också skrivit en självhjälsbok i ämnet.

Av alla dödssynder är avund den värsta eftersom den inte för med sig någon njutning, har bland andra den brittiske filosofen Bertrand Russell skrivit. Dessutom är den avundsjuke ett tacksamt mål för förakt och hänskratt. Finns det en mer föraktlig figur än den grönfärgade Grinchen som är så avundsjuk på folk som har kompisar att han förstör julen, den heligaste högtiden av alla? Vem vill vara som han?

Vi vet att vi ska sky avundsjukan. Ändå är den en känsla som vi alla ibland måste leva med. Den som aldrig har känt avundens vassa naglar klänga sig fast i bröstet är antingen ignorant inför alla orättvisor som världen regelbundet slår oss i huvudet med eller så är den så pass privilegierad att den alltid har fått vad den önskat sig. Eller både och.

Självhjälsböckerna lär oss att förhäva oss själva och strunta i att vi väcker avund hos andra, men vår egen avundsjuka då? Ingen instruerar oss i hur vi ska förhålla oss till den. Vilken är den rimligaste emotionella reaktionen på orättvisa? Om avund är en synd då undrar jag hur vi ska förbli dygdi- ga i en orättvis värld. Det populära svaret är att själv bli den som åtnjuter fördelar. Men tänk om man inte kan eller rent av inte vill bli avundsvärt framgångsrik? ➕

Gästskribent i serien om dödssynderna

Alma Kirlic.

Författare, dramatiker och ståuppare.

Lättja
Flit

Vällust
Kyskhhet

Avund
Medmänsklighet

Frosseri
Måttfullhet

Vrede
Tålamod

> Aktuellt <

Påsktiden är här och vi får följa Jesus lidande, död och uppståndelse i passionsandakter, i skärtorsdagsmässan, i långfredagens avskalade svärta och i påskdagsgudstjänstens jublande glädje – som vi gjort under två årtusenden.

På [SVENSKAKYRKAN.SE/UPPSALA/](https://svenskakyrkan.se/uppsala/) PÅSK hittar du information om var, när och hur påsken firas i kyrkan nära dig. Välkommen!

LÅT OSS FIRA UPPSTÅNDELSEN
OCH DELA HOPPET!

Grodan och kärleken

Barnteater från 4 år och uppåt.
Teater DaCapo ger föreställningen "Grodan och kärleken" i Eriksbergs-kyrkan söndag 19 april klockan 16.

Fritt efter en bok av Max Velthuis. "En groda kan inte vara kär i en anka. Du är grön och hon är vit." Men det bryr sig inte Grodan om, för kärleken känner inga gränser."

Gratis men föränmälan via maria.hammarstrom3@svenskakyrkan.se
Begränsat antal platser. Se även svenskakyrkan.se/uppsala/nyheter/grodan-och-karleken

Konfafest 28 maj

Går du i årskurs 7 och är nyfiken på vad konfirmation innebär och samtidigt vill vara med på en kul konfafest där det blir information, mat och aktiviteter?

Boka in torsdag 28 maj kl 17-20 och ett besök på konfafen i prästgårdens trädgård intill i Helga Trefaldighets kyrka. Möt unga ledare och personal och ställ de frågor som du funderat på.

Info om hur du anmäler dig till festen ges på uppsalakonfa.se från maj och på samma webbsida kan du från juni anmäla dig till konfirmationsgrupperna 2026-27.

Cykel, sång och samvaro

23 maj är det dags för den årliga Gottsundadagen. Gottsunda kyrka arrangerar bland annat en barnkörkonsert med insamling till Världens barn. Konserten leds av barnprogramledaren Ayla Kabaca. Dessutom blir det en repris på den uppskattade cykelkonserten från 2024. Både publik och medverkande (däribland El Sistema Gottsunda) tar sig fram på cykel och stannar till på några utvalda platser för att framföra och njuta av musik.

Mer information kommer i vår på svenskakyrkan.se/uppsala/gottsunda

Mer från Vaksala kyrka

Se bildspel från renoveringen i Vaksala kyrka.

svenskakyrkan.se/uppsala/vaksalarenoveringen

Välkommen att besöka kyrkans kaféer i Gottsunda och Centrum

GENOMFARTEN

Café Genomfarten, 13–19 år
må–to 15–22, fr 15–24, lö 17–22
Drottninggatan 13

KAFFÉ
VARDAGSRUMMET

Kaffé Vardagsrummet, ti, to 14–16.30, fr 13–15
i Gottsunda kyrka

Katedralkaféet

Katedralkaféet, må–fr 10–16, lö–sö 10–17
intill Uppsala domkyrka

OBS Öppettiderna kan påverkas av helgdagar.

Trädgårdsmästaren blommar ut i domkyrkan

I helt nyskrivna musikalen ”Trädgårdsmästaren” dras publiken in i en berättelse om liv, förvandling och framtidstro där påskens evangelium tydligt förankras i vår egen tid.

Föreställningen ges i Uppsala domkyrka både lördag 25 april och söndag 26 april kl 19 i samarbete

mellan Schola Cantorum och Oscars Ungdomskör. Titelrollen görs av skådespelaren och sångaren David Alvefjord. Pär Olofsson ligger bakom text och musik och dirigerar tillsammans med Robert Bennesch. Robin Karlsson regisserar. Biljetterna finns på nortic.se/ticket/event/78001

Bli månadsgivare till Act Svenska kyrkan

Att skänka pengar till välgörenhet är att ge en annan människa ett hopp, en möjlighet och en framtid.

Var med i Act Svenska kyrkans kamp för att människor ska kunna leva värdiga liv, inte enbart överleva. Genom din gåva är du delaktig i både livräddande insatser vid katastrofer och i att skapa förutsättningar för en mer rättvis framtid – för alla.

Läs mer om att bli månadsgivare: svenskakyrkan.se/act/manadsgivare

Din gåva räddar liv!

Tunabergskyrkan 30 – save the date!

Var med och fira Tunabergskyrkan som firar 30 år 30–31 maj 2026. Mer information kommer du att hitta på svenskakyrkan.se/upsala/tunabergskyrkan

Kyrkguiden

Ladda hem Kyrkguiden från Trossamfundet Svenska kyrkan. Finns i mobilens appbutik. Då har du alltid aktuellt program med dig.

Samtal och stöd

svenskakyrkan.se/upsala/stod-och-hjalp

Swish: 9001223

Plusgiro: 90 01 22-3

Bankgiro: 900 1223

Facit till bildfrågan på sidan 7. Tjuvkika inte!

A Eriksbergskyrkan B Vaksala kyrka C Gottsunda kyrka

Nästa nummer av Hopp kommer i mitten av juni

Prästens kläder

Från enkelt och vardagligt till påkostat och praktfullt – prästens garderob rymmer kläder för varje tillfälle. Men vilket plagg ska bäras när? Hopp hjälper dig trassla ut dessa trons trådar.

Frimärksskjortan

Den som blir ombedd att rita en präst kommer med största sannolikhet rita en person med frimärksskjorta, det vill säga en skjorta (ofta svart, men ibland också vit, grå eller blå) med ståkrage där en vit instickskrage träs in och blir synlig som ett litet vitt frimärke strax under hakan. Det här är det plagg präster oftast bär till vardags när de är i tjänst. Många präster kan också bära frimärksskjortan i privata sammanhang. I Sverige började skjortan användas först på 1960-talet.

Även biskopar och diakoner kan bära frimärksskjorta, men då i grönt (diakon) eller lila (biskop). Det lilla frimärket ses ofta som en "prästlegitimation" – du vet att den som bär det är vigd till något av Svenska kyrkans ämbeten.

Kaftan

Den långa svarta rock som prästen använder vid högtidliga tillfällen, både i och utanför kyrkan, kallas kaftan. Rocken är oftast gjord av ylle/polyester och bärs tillsammans med en elva. Kaftanen är prästens ämbetsdräkt, vilket innebär att den kan bäras vid de tillfällen då klädkoden är "högtidsdräkt". Till kaftanen bärs svarta byxor/kjol och svarta skor.

Elva

En högtidlig prästkrage som har två längre vita snibbar som sticker ner på skjortbrösten. Kragen har fått sitt namn av att den ser ut som just siffran 11. En möjlig tolkning av kragens form är att den ska symbolisera de två stentavlor med Guds tio budord som Moses bar.

Kuriosa

Den krage som gett namn åt blomman prästkrage heter pipkrage. Den används inte längre i Sverige (om den någonsin gjort det), men däremot i Danmark. I Norge avskaffades pipkragen så sent som 1980. Pipkragen är gjord av ett starkt tyg som läggs i täta rundade veck och ser ut som en krans av rör som står ut från halsen.

Röcklin och alba/mässkjorta

Det finns två sorters långa, vita skjortor som prästen kan bära ovanpå sin frimärksskjorta. Ett röcklin har en bred rund halsringning, vida ärmar och räcker ner till fötterna. Röcklinet bärs tillsammans med en stola.

Alban/mässkjortan är också lång, men har smala ärmar och knäpps på framsidan. Alban bärs med cingulum i midjan och en stola. Röcklinet bärs vanligen vid gudstjänst och alban vid gudstjänst med nattvard (mätta och högmätta). Ordet alba är latin och betyder vit.

Stola

En stola (uttalas "ståla") är ett brett, långt band som liknar en halsduk till formen, men som bärs runt nacken och ner över axlarna snarare än virad runt halsen. Stolan har olika färg beroende på när under kyrkoåret den bärs och kommer i en mängd olika utföranden med till exempel brodyr eller vävda detaljer. Plagget ska symbolisera Kristi ok och det ansvar prästen bär som Guds tjänare, att hjälpa till att bära världens bördor. Om stolan bärs med röcklin hänger den rakt ner, medan den är korsad över bröstet om den bärs med alba.

Halslin

Halslinet är en vit lös krage eller huva som används tillsammans med en alba (om denna inte har en fast krage). Halslinet tas på före alban och mässhaken och knyts med långa band runt kroppen. Det skyddar den dyrbara mässhaken från smuts och slitage.

Cingulum

Skärpet som används under mässan kallas cingulum. Det är ett långt vitt rep/band som knyts runt midjan utanpå alban och fäster stolan. Cingulum är latin och betyder bälte rätt och slätt.

Mässshake

En mässshake bärs ovanpå alba, cingulum och stola. Den påminner om en poncho i formen och är ofta vackert och intrikat dekorerad, i synnerhet på ryggen, och tillverkad av de finaste materialen. Mässshaken bärs av den präst som förrättar nattvarden och dess färg följer, liksom stolan, kyrkoårets liturgiska färger.

Korkåpa

Korkåpan bärs som en mantel utanpå alba eller röcklin vid högtidliga gudstjänster, dop och vigsel. Kåpan knäpps med ett spänne över bröstet och har en sköld av tyg som hänger ner på ryggen. Plagget är ofta påkostat och vackert ornamenterat. +

Illustration och text

Lina Svensk

All information är hämtad från Gunnel Berggréns bok *Prästens kläder och kyrkans textilier*, (Uppsala domkyrkoförsamling, 2008)

förmärkessjorta

kaftan med elva

alba med cingulum

mässhake

stola

Från frimärke till hake

Sidan 22

Prima donnor

Sidan 14

Bakom kulisserna

Sidan 16

Banbrytande beslut

Mitten

Äggande fakta

Sidan 7

